

Examen VMBO-GL en TL

2018

tijdvak 1
woensdag 16 mei
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 43 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Een gebeurtenis zoals in de bron beschreven, kwam in 1848 veel voor in Europa.
→ Noem een belangrijk **politiek** gevolg van zulke gebeurtenissen voor Nederland.

- 1p 2 Door de Luxemburgse kwestie veranderde rond 1867 de politieke verhouding tussen het kabinet en het parlement. Bij deze verandering waren de volgende stappen belangrijk:
- 1 Alle leden van het kabinet dienden hun ontslag in.
  - 2 Het kabinet kreeg een conflict met de Tweede Kamer over de aanpak van de Luxemburgse kwestie.
  - 3 De Tweede Kamer keurde de begroting van het kabinet af.

Wat is de juiste volgorde van stappen in deze verandering, van vroeger naar later?

- A Luxemburgse kwestie → 2 → 1 → 3 → nieuwe politieke verhouding
B Luxemburgse kwestie → 2 → 3 → 1 → nieuwe politieke verhouding
C Luxemburgse kwestie → 3 → 1 → 2 → nieuwe politieke verhouding
D Luxemburgse kwestie → 3 → 2 → 1 → nieuwe politieke verhouding

- 2p 3 In Nederland zijn de **wetgevende**, de **uitvoerende** en de **rechterlijke** macht gescheiden. Tussen 1874 en 1880 was A. Luyben burgemeester van Den Bosch, maar hij was óók lid van de Tweede Kamer.
Een bewering: een burgemeester heeft uitvoerende macht. Het past niet bij de scheiding van de machten dat hij ook nog een andere macht heeft.
→ Toon aan dat de bewering juist is.

Doe dit door:

- eerst aan te geven welke macht de burgemeester óók heeft als lid van de Tweede Kamer,
- en vervolgens een argument te geven waarom het beter zou zijn als de burgemeester niet tegelijk Kamerlid was.

Gebruik bron 2.

- 1p 4 Over welk onderwerp gaat de enquête van de overheid?
- A over de emancipatie
  - B over de sociale kwestie
  - C over de vakbonden
  - D over het recht op werk

Gebruik nogmaals bron 2.

- 2p 5 De fabrikant houdt zich aan het Kinderwetje van Van Houten.
- Geef een reden waarom het Kinderwetje zorgde voor verbetering van de werkomstandigheden van kinderen.
  - Geef ook een reden waarom sommige mensen vonden dat het Kinderwetje **niet genoeg** verbetering bracht.

Doe het zo:

Verbetering van de werkomstandigheden door het Kinderwetje, omdat ... (geef een reden).

Niet genoeg verbetering volgens sommigen, omdat ... (geef een reden).

Gebruik nogmaals bron 2.

- 2p 6 Leg uit dat veel arbeiders zich in die tijd aangetrokken voelden tot het socialisme.

Doe dit door:

- eerst **zonder bron** aan te geven waarom het socialisme in die tijd voor arbeiders aantrekkelijk was
- en daarna met **een onderdeel van de bron** je antwoord toe te lichten.

- 1p 7 In 1893 werd in Nederland een politieke partij verboden. Het verbieden van een politieke partij kan botsen met een grondrecht.

Welk grondrecht wordt bedoeld? En is dat een **klassiek** of een **sociaal** grondrecht?

- A vrijheid van meningsuiting; dit is een klassiek grondrecht
- B vrijheid van meningsuiting; dit is een sociaal grondrecht
- C vrijheid van vereniging; dit is een klassiek grondrecht
- D vrijheid van vereniging; dit is een sociaal grondrecht

- 1p 8 In 1865 brak bij koeien in Nederland de veepest uit. Deze ziekte is besmettelijk én dodelijk voor koeien. Minister Thorbecke zei toen dat de bestrijding van de veepest door de boeren zelf geregeld moest worden en niet door de regering. Deze uitspraak van Thorbecke past bij een uitgangspunt van een politieke stroming in de negentiende eeuw.
- Welke politieke stroming wordt bedoeld?

- 2p 9 In de loop van de negentiende eeuw veroverde Nederland steeds meer gebieden in Indonesië. In dezelfde periode industrialiseerde Nederland. Sommige Nederlandse fabriekseigenaren hadden economisch voordeel van het kolonialisme.
→ Noem **twee** verschillende economische voordelen van het kolonialisme voor fabriekseigenaren.
- 1p 10 Hieronder staan drie groepen die bezig waren zich politiek te emanciperen tussen 1900 en 1920:
1 arbeiders
2 confessionelen
3 vrouwen
→ Welke groep kan volgens jou rond 1920 **op politiek gebied** het meest tevreden zijn als het om de emancipatie van hun groep gaat? Geef ook een historisch argument voor je keuze.
Doe het zo:
De ... (kies een groep) kunnen het meest tevreden zijn, want ... (geef een historisch argument).

Door de tijd heen

- Gebruik bron 3.*
- 2p 11 Zet de grondwetsartikelen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

- Gebruik bron 4.*
- 2p 12 In 1914 riep de Nederlandse regering op tot mobilisatie. Sommige zaken veranderden daardoor, andere zaken bleven hetzelfde.
→ Welke **twee** krantenberichten gaan over zaken die hetzelfde bleven? Schrijf alleen de nummers op.
- Gebruik bron 5.*
- 1p 13 Stel: je vindt deze prentbriefkaart en je twijfelt uit welk jaar die afkomstig is: **1916** of **1918**.
→ Uit welk jaar is de prentbriefkaart? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.
Doe het zo:
De prentbriefkaart is uit ... (kies uit: 1916 / 1918), want ... (geef een verklaring met behulp van de bron).

Gebruik bron 6.

1p 14 Wat is de naam van deze grens?

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 7.

2p 15 Deze verkiezingsposter heeft als onderwerp de Dolkstootlegende.
→ Leg uit wat de Dolkstootlegende inhoud.

Doe dit door:

- eerst aan te geven welke politieke stroming bedoeld wordt met de gemaskerde man
- en daarna aan te geven waar deze politieke stroming de schuld van krijgt.

2p 16 Hieronder staan zeven artikelen uit de grondwet van de Republiek van Weimar:

- 1 Alle Duitsers hebben volledige geloofsvrijheid.
  - 2 Alle Duitsers zijn voor de wet gelijk.
  - 3 De overheid garandeert vrije verkiezingen.
  - 4 De overheid zet zich in om alle Duitsers een geschikte woning te bieden.
  - 5 De overheid beschermt de gezondheid van haar burgers.
  - 6 Elke Duitser heeft het recht vrij zijn mening te uiten.
  - 7 De overheid zorgt voor voldoende scholen.
- Welke **drie** grondwetsartikelen noemen wij nu in Nederland **sociale grondrechten**? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 8.

1p 17 De wet die Stalin in 1934 invoerde, past bij meerdere kenmerken van het stalinisme.
→ Noem **twee** kenmerken van het stalinisme die passen bij de bron.

Gebruik bron 9.

1p 18 Welke begrippen horen bij de bron?

- A censuur en totalitair
- B censuur en zuivering
- C collectivisatie en totalitair
- D collectivisatie en zuivering

- 2p 19 In juli 1934 werd een leider van de SA vermoord in München, in opdracht van de regering. Stel: je doet onderzoek naar deze moord en je hebt de keuze uit de volgende drie bronnen:
- 1 Een dagboek van een vrouw. Ze was in de zomer van 1935 in Berlijn en heeft daar gezien dat leden van de SA werden vervolgd. Ze schrijft in haar dagboek dat ze verschillende geruchten over de moord heeft gehoord.
  - 2 Een Duitse krant. De krant schrijft op 3 juli 1934 op de voorpagina dat Hitler krachtig is opgetreden tegen een gevaar in de samenleving. Het artikel is geschreven op basis van officiële bronnen van de Duitse overheid.
  - 3 Een boek over het leven van Hitler. Dit boek is geschreven in 2008 door een beroemd historicus. Hij beschrijft de moord na onderzoek van vele bronnen, zoals archieven, brieven en ooggetuigenverslagen.
- Geef met een argument aan welke bron de **meest** betrouwbare informatie bevat voor je onderzoek.
- Geef daarna met een argument aan welke bron **minder** betrouwbare informatie bevat voor je onderzoek.

Doe het zo:

De meest betrouwbare informatie: bron ... (vul in: 1, 2 of 3), want ... (geef een argument).

Minder betrouwbare informatie: bron ... (vul in: 1, 2 of 3), want ... (geef een argument).

Gebruik bron 10.

- 1p 20 De postzegel is gemaakt om een gebeurtenis uit 1923 te herdenken, die belangrijk was voor de nazi's.
- Welke gebeurtenis wordt herdacht?

Gebruik nogmaals bron 10.

- 1p 21 De postzegel werd in 1935 gemaakt in opdracht van de regering.
- Noem een politiek argument waarom de regering de opdracht om deze postzegel te maken **niet vóór 1933** zal hebben gegeven.

Gebruik bron 11.

- 2p 22 Hieronder staan vier regeringsvormen:
- a constitutionele monarchie
  - b democratische republiek
  - c extreem linkse dictatuur
  - d extreem rechtse dictatuur

→ Geef per land aan welke regeringsvorm daarbij hoort rond 1935.

Let op! Er blijft één regeringsvorm over.

Doe het zo:

Bij land 1 hoort ... (vul een letter in).
(enzovoort tot en met land 3)

Gebruik bron 12.

- 1p 23 Blijkt uit de bron dat de NSB het **eens** of **oneens** is met de aanpak van de crisis door de regering? En waaruit blijkt dat?
- A eens, want de NSB geeft de Joden de schuld van de werkloosheid
  - B eens, want de NSB is op dat moment een regeringspartij
  - C oneens, want de NSB wil de werkloosheid aanpakken
  - D oneens, want de NSB wil niet ingrijpen bij een economische crisis

- 2p 24 Een bewering: de Kristallnacht (1938) was mede een gevolg van **antisemitisme** en **rassenwetten**.
- Leg uit dat de bewering juist is. Doe dat door in enkele zinnen de **betekenis** van de twee begrippen in een juiste historische samenhang te plaatsen.

Doe het zo:

De Kristallnacht was mede een gevolg van antisemitisme en rassenwetten, want ... (geef een uitleg in enkele zinnen; gebruik beide begrippen in een juiste onderlinge samenhang en betekenis).

Gebruik bron 13.

- 2p 25 Hieronder staan zes begrippen:

- 1 aanpassingspolitiek
- 2 antisemitisme
- 3 censuur
- 4 indoctrinatie
- 5 nationalisme
- 6 persoonsverheerlijking

→ Welke **drie** begrippen horen bij de inhoud van de brief? Schrijf alleen de nummers op.

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

- 1p 26 Welk doel had de Gestapo in nazi-Duitsland?
- A de bijeenkomsten van de NSDAP met geweld beschermen
  - B de concentratiekampen leiden
  - C de jeugd tot nationaal-socialisten opvoeden
  - D de tegenstanders van Hitler vervolgen

Gebruik bron 14.

- 2p 27 Zet de vijf foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., daarna ..., vervolgens ..., dan ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Gebruik bron 15.

- 2p 28 De Joodse Nederlander was op een bepaalde bestemming aangekomen. Hij geeft aan dat de situatie nog erger zou worden.
→ Op welke bestemming was de man aangekomen?
→ Maak met behulp van **twee verschillende** voorbeelden duidelijk dat de situatie inderdaad nog erger zou worden.

Doe het zo:

De bestemming was: ...

Twee voorbeelden dat de situatie nog erger zou worden: ... (noem twee voorbeelden).

- 2p 29 Hieronder staan vijf situaties tijdens de bezetting van Nederland:
- 1 De meeste Nederlandse politieagenten zorgden ervoor dat dieven en overtreeders van de wet gewoon werden opgepakt.
  - 2 Honderdduizenden mannen hebben een oproep gekregen om zich te melden voor verplichte arbeid in Duitsland.
  - 3 Kunstenaars en toneelspelers moeten verplicht lid worden van een nationaal-socialistische organisatie.
  - 4 Ongeveer 25.000 Nederlanders nemen vrijwillig dienst bij de Waffen-SS. Ze vechten met de Duitsers mee, vooral aan het oostfront tegen het communisme.
  - 5 Ongeveer 25% van de radiobezitters weigert hun radio in te leveren bij de bezetter.

Hieronder staan zes begrippen:

- a aanpassing
- b collaboratie
- c gelijkschakeling
- d razzia
- e tewerkstelling
- f verzet

→ Geef per situatie aan welk begrip daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één begrip over.

Doe het zo:

Bij situatie 1 hoort begrip ... (vul een letter in).
(enzovoort tot en met situatie 5)

Gebruik bron 16.

- 2p 30 In 1944 vond de Slag om Arnhem plaats.
→ Leg uit, met behulp van de foto, dat het oorspronkelijke doel van de Geallieerden bij de Slag om Arnhem niet bereikt werd.

Doe dit door:

- eerst het doel te noemen van de Slag om Arnhem
- en daarna met behulp van de foto een reden te geven waarom het doel niet bereikt werd.

Gebruik bron 17.

- 1p 31 Welk land wordt bedoeld in bericht 1? En welk bondgenootschap wordt bedoeld in bericht 2?

	land in bericht 1:	bondgenootschap in bericht 2:
A	Duitsland	As-mogendheden
B	Duitsland	Geallieerden
C	Japan	As-mogendheden
D	Japan	Geallieerden

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 18.

- 1p 32 Over welke persoon gaat de bron?
- A over Drees, omdat hij de onafhankelijkheid van Indonesië tegenwerkte
  - B over Drees, omdat hij samenwerkte met de Japanners
  - C over Soekarno, omdat hij de onafhankelijkheid van Indonesië tegenwerkte
  - D over Soekarno, omdat hij samenwerkte met de Japanners

Gebruik bron 19.

- 1p 33 Wie heeft deze toespraak gehouden?
- A een minister van de Sovjet-Unie
  - B een minister van de Verenigde Staten
  - C een minister van Frankrijk
  - D een minister van Groot-Brittannië

Gebruik bron 20.

- 1p 34 Deze poster werd in 1952 gebruikt in Nederland bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer.
Welke boodschap is op de propagandaposter te zien?
- A Stem niet op de communistische partij, want zij nemen het op voor de rijke mensen.
  - B Stem niet op de communistische partij, want zij pakken je vrijheid af.
  - C Stem op de communistische partij, want kapitalisten nemen het op voor de rijke mensen.
  - D Stem op de communistische partij, want kapitalisten pakken je vrijheid af.

Gebruik bron 21.

- 1p 35 Over welke gebeurtenis gaat de bron?
- A over de Blokkade van Berlijn
  - B over de Cubacrisis
  - C over de Hongaarse Opstand
  - D over de Slag om Engeland

- 1p **36** In de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zitten landen die het vetorecht hebben.
Welke landen hebben het vetorecht?
A alle landen van de Veiligheidsraad
B de landen die de Verenigde Naties hebben opgericht
C de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad
D het grootste land van elk werelddeel
- 2p **37** Tijdens de Koude Oorlog werd in opdracht van de regering van de DDR in Berlijn een muur gebouwd. Als officiële reden werd genoemd dat de muur een bescherming bood tegen de gevaren van het kapitalistische westen. De westerse landen protesteerden wel tegen de bouw, maar ze grepen niet in om de bouw van de Muur tegen te houden.
→ Geef de werkelijke reden waarom de Muur werd gebouwd.
→ Geef ook een verklaring waarom de westerse landen niet ingrepen.
Doe het zo:
De Muur werd gebouwd, omdat ... (noem een reden).
De westerse landen grepen niet in, want ... (geef een verklaring).

Gebruik bron 22.
- 2p **38** In het krantenartikel wordt aangegeven dat de beweging Dolle Mina meerdere eisen en wensen heeft.
→ Noem nog **twee** andere eisen en wensen van Dolle Mina.

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- Gebruik bron 23.*
- 2p **39** Hieronder staan vijf begrippen:
a individualisering
b multiculturele samenleving
c nationale identiteit
d poldermodel
e verzorgingsstaat

→ Geef per uitspraak in de bron aan welk begrip erbij past. **Let op!** Elk begrip mag maar één keer worden gebruikt. Er blijft één begrip over.
Doe het zo:
Bij uitspraak 1 past ... (vul een letter in).
(enzovoort tot en met uitspraak 4)

- 1p 40 In heel Europa, ook in Nederland, vindt er veel discussie plaats over de toekomst van de Europese Unie (EU).
→ Vind jij dat Nederland lid moet blijven van de EU? Geef voor je antwoord een **economisch** argument.

Doe het zo:

Nederland moet ... (vul in: wel / geen) lid van de EU blijven, omdat ... (geef een economisch argument).

Gebruik bron 24.

- 1p 41 Welk begrip hoort bij de uitspraak in de bron?
A feminisme
B liberalisme
C populisme
D socialisme

Door de tijd heen

- 2p 42 Sommige historische gebeurtenissen in Europa na de Tweede Wereldoorlog werden als positief gezien. Mensen keken door deze gebeurtenissen weer **optimistisch** naar de toekomst.
→ Noem een historische gebeurtenis na de Tweede Wereldoorlog die geleid heeft tot optimisme.
→ Geef ook een verklaring waarom deze gebeurtenis gezorgd heeft voor optimisme.

Doe het zo:

Historische gebeurtenis: ... (noem een gebeurtenis).

Deze gebeurtenis zorgde voor optimisme, omdat ... (geef een verklaring).

Gebruik bron 25.

- 2p 43 Zet de omschrijvingen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., daarna ..., vervolgens ..., dan ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.